

Journal iranian political sociology
Vol. 4, No 3, fall 2021

Abstract

This study was conducted to investigate the rules of aggravation of punishment in Iranian and French law and using descriptive and analytical research methods and library studies and tried to investigate the criminal phenomenon of recidivism and its features in the laws of Iran and France. The multiplicity and repetition of crime is considered as a criminal facility that its application has been considered in most legal systems of the world in such a way that even the legislators of Iran and France follow these principles and from the very beginning of the legislation of this criminal institution is considered. Is located. Thus, in the year 1304 AH. The legislature has addressed this issue in Articles 24 and 25 of the General Penal Code, and now Article 48 of the Islamic Penal Code is also devoted to this criminal establishment. In France, on the other hand, Articles 8 to 132 and 16 to 132 of the 1994 law provide a basis for the existence of this criminal establishment. The results of this study indicate that the two legal systems of Iran and France, with regard to the principles and examples of multiplicity and repetition of crime and also in terms of aggravation of punishment, have discrepancies that are discussed in detail in this article.

محمد صادق کریمی^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۷/۲۱

قباد کاظمی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۱۹

چکیده

این تحقیق باهدف بررسی قواعد تشدید مجازات در حقوق ایران و فرانسه و با استفاده از روش تحقیق توصیفی و تحلیلی و با مطالعه کتابخانه‌ای صورت یافته است و سعی شده که پدیده کیفری تکرار جرم و تحولات و ویژگی‌های آن در قوانین دو کشور ایران و فرانسه بررسی گردد. تعدد و تکرار جرم از جمله تأسیسات کیفری انگاشته می‌شود که کاربرد آن در بیشتر نظام‌های حقوقی جهان مورد توجه قرار گرفته است به نحوی که حتی قانون‌گذاران کشور ایران و فرانسه از این اصول تبعیت می‌کنند و از همان پیش درآمد قانون‌گذاری این تأسیس کیفری مورد توجه قرار گرفته است. بدین‌سان که در سال ۱۳۰۴ ه. ش قانون‌گذار در مواد ۲۴ و ۲۵ قانون مجازات عمومی به این موضوع پرداخته است و در حال اکتون ایضاً ماده ۴۸ قانون مجازات اسلامی به این تأسیس کیفری اختصاص یافته است. از طرف دیگر در فرانسه نیز در مواد ۸ تا ۱۳۲ و ۱۶ تا ۱۳۲ قانون-۱۹۹۴ بستری را برای وجود این تأسیس کیفری مختص شده است. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که دو نظام حقوقی ایران و فرانسه با عنایت به مبانی و مصداق‌های تعدد و تکرار جرم و ایضاً از جهت تشدید مجازات دارای مغایرت‌هایی هستند که در این مقاله به آن به‌طور تفصیل و مفصل پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: تعدد و تکرار جرم، تشدید مجازات، حقوق کیفری ایران، حقوق کیفری فرانسه.

دانشجو مقطع دکترا رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

استاد بار رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

Email: ghobadkazemi18@gmail.com

از زمان گذشته، جرم همچون یک واقعیت اجتماعی و انسانی بوده است که هنجارها و ارزش‌های جامعه را نقض کرده است، و نتیجه‌ای جز واکنش اجتماع بر اساس مجازات و سرکوب مجرم نداشته است. در این بین مسئله و چالش اصلی حقوق‌دانان تعدد و تکرار جرم بوده است که همواره با مجازات کیفری شدیدتری از جانب جامعه و قانون‌گذاران مواجه شده است.

با رشد و پیشرفت جوامع و ایضاً صنعتی شدن کشورهای جهان موجب گردیده است تا نرخ تعدد و تکرار جرم به صورت بی‌رویه‌ای افزایش پیدا کند، و همین قضیه سبب شده است تا اندیشمندان در عرصه‌های گوناگون حقوقی و اجتماعی توجه روز افزون به این موضوع داشته باشند تا این که اهم تحقیقات و پژوهش‌های جرم‌شناختی - جامعه‌شناختی معطوف به بررسی دلایل تعدد و تکرار جرم و راهکارهای پیشگیری و مقابله با روی آوری مجدد بزهکاران به ارتکاب جرائم اختصاص پیدا کند.

کنگره‌ها و کنفرانس‌های بی‌شمار بین‌المللی گواه جایگاه و اهمیت این مسئله است که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به موضوع تعدد و تکرار جرم پرداخته‌اند. به‌عنوان مثال می‌توان به کنگره‌های بین‌المللی جرم‌شناسی اشاره نمود که به همت و پشتکار جامعه‌ی بین‌المللی جرم‌شناسی هر پنج سال یک بار برگزار می‌شود.^۱

گفتار اول: تعاریف و انواع تعدد و تکرار جرم

در شروع تحقیق و تفحص در مورد موضوع و واکاوی شناخت انواع و صوری که برای آن موضوع متصور می‌باشد از اهمیت بسزایی برخوردار است که تأثیر بالقوه‌ای در جهت گیری و هدایت مناقشه و واکاوی موضوع مورد تحقیق دارد.

^۱ به‌عنوان نمونه: سومین کنگره‌ی بین‌المللی جرم‌شناسی که در سال ۱۹۵۰ میلادی در لندن برگزار شد که با عنوان بررسی موضوع تعدد و تکرار جرم، چالش‌ها و رهیافت‌ها و راهکارهای مقابله با این موضوع اختصاص یافته بود.

تکرار از منظر لغوی به معنا و مفهوم بارها برگردانیدن چیزی، باز گردانیدن و باز گردیدن از کسی آمده است (دهخدا، جلد ۲: ذیل واژه تکرار). در این مبحث نخست به مفهوم تعدد و تکرار جرم از منظر قانونی و حقوق و جرم شناختی می‌پردازیم و بعد تعدد و تکرار جرم از عناوین مشابه را انفصال می‌کنیم.

الف- مفهوم حقوقی تعدد و تکرار جرم

«تعدد جرم» و «تکرار جرم» از جمله قواعد تشدید مجازات می‌باشد که این مهم را قانون‌گذار، فقها و حقوق‌دانان در تدوین قوانین و مقررات و ایضاً در محافل فقهی و حقوقی مورد توجه قرار دادند (قدرتی، فاطمه؛ محسن حبیبی منش؛ ۱۳۹۵: ۵). تعریف تعدد و تکرار جرم در حقوق کیفری ایران بعد از انقلاب اسلامی چندان تغییری نکرده است (پور بافرانی، ۱۳۸۴: ۲۶). به‌طور کلی قوانین کیفری تعریفی اختصاصی برای تعدد و تکرار جرم ارائه ندادند چه بسا فقط به بیان شرایطی اختصاص کرده‌اند که باوجود آن شرایط شخص تکرار کننده جرم انگاشته می‌شود با این اوصاف حقوق‌دانان بر پایه دکترین و ایضاً قوانین و مقررات حاکم تعاریف زیادی را این اصطلاح ارائه کرده‌اند. به هر حال تعریف حقوقی تعدد و تکرار جرم همواره ملهم از اراده قانون‌گذار است با این اوصاف، آن موردی که بیشتر اندیشمندان و علمای حقوق کیفری و سیستم حقوقی اغلب کشورهای صنعتی جهان بر درستی آن اتفاق نظر دارند آن است که تعدد و تکرار جرم را ارتکاب مجدد جرم بعد از صدور حکم محکومیت قطعی درباره جرم پیشین می‌دانند و نه الزاماً اجرای حکم مجازات پیشین (پور بافرانی، حسن؛ ۱۳۸۴: ۲۸).

جمع حقوق‌دانان ایضاً با عنایت به قوانین و مقررات حاضر تعاریف همسانی به دست داده‌اند که در ذیل به آنها اشاره می‌شود:

۱. تعریف تعدد و تکرار جرم بر پایه قانون مجازات عمومی

در قانون کیفری ۱۳۹۲ تشدید مجازات جرم بر ارتکاب جرم در زمان مبرهنی منوط است بدین صورت که سابقه کیفری بیش از یک فقره یا بیشتر از یک فقره باشد در حالت کلی شخصی را که جرمی را مرتکب شده باشد که سابقه کیفری محکومیت جزایی داشته باشد بر اساس قانون مجازات عمومی تکرار جرم موجبات تشدید مجازات انگاشته می‌شود ولیکن نباید این

مفهوم با تعدد جرم اشتباه تلقی کرد بنابراین طبق چیزی که بیان کردم تکرار مجدد جرم یا جنایت شامل قواعد تکرار جرم است و برخلاف تعدد جرم در تکرار جرم وجود محکومیت قبلی لازم است تا ارتکاب مجدد جرم یا جنایت در برگرفته شده قواعد تکرار جرم شود (قیاثوند، سعید؛ فاطمه ایمانی و سمانه مریدی و رضوان سعیدی و مریم روزبهانی؛ ۱۳: ۱۳۹۹). از آن سان که پیش بینی می‌شود این تصریحات جهت تطبیق با مفهوم قانونی تکرار جرم الزام دارد که جزئیات بیشتری را ذکر و تفصیل کنیم، قضیه‌ی که دکتر لنگرودی در کتاب مبسوط در ترمینولوژی حقوق در بیان تعریف تکرار جرم بدان متعهد بوده‌اند (جعفری لنگرودی، محمدجعفر، ۱۳۹۹: ۶).

یکی از حقوق‌دانان منسوب به کشور فرانسه تعریفی نظیر دارند به این فحوا که: باید در بدو یک محکومیت قطعی کیفری با حاکمیت قضیه قضاوت شده به سان عنصر اول تکرار وجود داشته باشد؛ و پس از آن باید جرم دوم، که عنصر تکرار خواهد شد، در بعضی شروط حادث شود، که جزئی از آن مربوط به قسم جرم و قسمت دیگر مربوط به خلالی است که مابین این دو عنصر وجود دارد و این اسباب مطابق اینکه عنصر اول و دوم، مجازات‌ها و جرائم، جنایی و یا جنحه‌ای باشند فرق دارد. (گاستون استفانی، ژرژ لوسور، برنار بولوک، ۱۳۸۳: ۷۶۶).

۲. تعریف تعدد و تکرار جرم با توجه به قوانین و مقررات جزایی ایران پس از انقلاب اسلامی:

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران و اراده قانون‌گذار اسلامی بر اقتباس قوانین و مقررات کشور با شارع مقدس و موازین و احکام اسلامی، تبدیلات و تغییرها منبسطی در متون و قوانین و مقررات جزایی ایران رخ داد (یاور پور، مهسا؛ ۱۳۹۶: ۶۷). علل مشدده مجازات‌ها کیفیات و جهاتی هستند که باعث تشدید مجازات می‌شوند. این علت‌ها به علل مشدده عام و خاص قسمت می‌شوند. تعدد و تکرار جرم از مصداق‌های علل عام تشدید مجازات می‌باشند. تعدد و تکرار جرم در طول منوال قانون‌گذاری در ایران دستخوش استحاله‌هایی شده است. لذا بعد از انقلاب اسلامی جرم تعدد مادی بدون اینکه تعریف روشنی از مشابهت و مغایرت وجود داشته باشد به دو قسم تعدد مادی مشابه و تعدد مادی متفاوت قسمت شد. ایضاً ملاک تشدید مجازات در حقوق کیفری ایران از آغاز تا حال از رویه واحدی هواخواهی نکرده است (ناظمی اصل، سیده اسرا؛ ۱۳۹۷: ۱۲۵). در قوانین و مقررات قبل از انقلاب اسلامی ملاک تشدید مجازات در تعدد و تکرار جرم مقرر بود و دادسراها با چالشی روبرو نبودند ولی بعد از انقلاب ملاک تشدید مجازات مبرهن نشد و همین قضیه مسبب ایجاد چالش‌هایی در صدور حکم شده بود. با صحه گذاری قانون راجع به مجازات اسلامی در سال ۱۳۶۱ و به دنبال آن قانون مجازات اسلامی در سال ۱۳۷۰ شرایط تحقق تکرار

جرم دستخوش تغییر و تحول گردید (یاور پور، ۱۳۹۶: ۷۵). در قانون راجع به مجازات اسلامی، مفهوم تکرار جرم به جرایم در برگرفته شده مجازات‌های تعزیری در قوانین اسلامی مقید گردید. استمرار پیرو در قانون مجازات اسلامی، تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده نیز به آن الحاق شد. گران‌مایه‌ترین استحاله در تغییرات فاحش قانونی پس از انقلاب در باب تکرار جرم همانا الزام اجرای کامل مجازات است، مضاف بر اینکه احکام تکرار در حدود موافق مورد در ابواب مربوطه بیان شده است (یاور پور، ۱۳۹۶: ۸۲). قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ در بخش تعدد و تکرار جرم دستخوش تغییرات فاحش زیادی شد و بسیاری از ابهامات قانون پیشین مصوب ۱۳۷۰ را برطرف نمود. در مناقشه تعدد، ملاک مشابهت و مغایرت را حذف کرده و تعداد جرایم ارتكابی را ملاک مجازات قرار داد. در مناقشه تکرار جرم نیز تبدیلات و تغییرهای در شرایط تحقق آن به وجود آمد و صدور حکم قطعی جایگزین اجرای مجازات شد. ایضاً ملاک تشدید مجازات در صورت حدوث تعدد و تکرار جرم مبرهن شد (ناظمی اصل، ۱۳۹۷: ۱۵۰).

۳. تعریف تعدد و تکرار جرم در حقوق کیفری فرانسه:

تعدد و تکرار جرم (received) موعدی است که بعد از محکومیت قطعی جزایی اول مجرم جرم جدیدی مرتکب می‌شود با توجه به نوع و فاصله آن با محکومیت اول، شرایط تکراری قانونی تحقق یابد؛ مانند اینکه ۲ سال بعد از محکومیت قطعی به اتهام خیانت در امانت مجرم خیانت در امانت دیگری مرتکب شود و با بیست سال بعد از محکومیت به ده سال حبس جنایی عمومی به اتهام قتل عمدی، مرتکب یک حریق مشدد شود (برنار بولک، گاستون استفانی، ژرژ لواسور؛ ۱۳۸۳: ۱۰).

در حقوق فرانسه به‌مانند حقوق ایران در صورتی که فرد مجرم شناخته شود به خاطر چند جرم، مرتکب از مجازات‌های مقرر می‌تواند مورد حکم قرار گیرد. با این حال زمانی که چند مجازات از یک نوع قابل اعمال است، حکم به فقط یک مجازات از آن نوع در حد بالاترین میزان قانونی صادر می‌شود (رضاپورنیری، رامین؛ ایران سلیمانی و گلناز مرادی پسند؛ ۱۳۹۸: ۵).

ب- مفهوم جرم شناسی تعدد و تکرار جرم

از دیدگاه جرم شناختی تعاریف ارائه شده از تعدد و تکرار جرم از شمول و گستردگی بیشتری برخوردار است. در نگاه برخی از جرم شناسان، تعدد و تکرار جرم اختصاص به حالتی که سابقه‌ی محکومیت قطعی با اجرای مجازات پیشین وجود

داشته ندارد بلکه تعدد و تکرار طبیعی جرایم و ارتکاب مجدد آنان را نیز در بر می‌گیرد به‌طور مثال برخی تعدد و تکرار جرم را به نحوی ساده به بازگشت به رفتار جنایی تعریف نموده است و تعدد و تکرار کننده جرم را بزهکار پیشین می‌دانند که به رفتار جنایی باز می‌گردد. برخی دیگر از جرم شناسان گفته‌اند: تعدد و تکرار جرم، تعدد و تکرار رفتار جنایی به‌وسیله‌ی فردی است که ثابت است که از عدم اهلیت روانی رنج می‌برد. این برداشت و تلقی از تعدد و تکرار جرم در تعاریف مزبور تمایز و انفصال بین تکرار و تعدد جرم را در حقوق کیفری نادیده می‌انگارد. از نظر جرم شناسی تکرار جرم حالت بزهکاری است که پس از یک رفتار مجرمانه دیگر به انجام جرم دیگری دست می‌زند. جرم شناسان بالینی تکرار جرم را معیار بازگشت فرد به رفتار جنایی سابق تلقی می‌کنند و در راستای بالینی کردن مجازات‌ها و اصل تفرید قضایی، تکرار جرم را از موارد تشدید مجازات می‌شناسند؛ زیرا کسی که با وجود تحمل مجازات مجدداً مرتکب جرم دیگری می‌شود از حالت خطرناک برخوردار می‌باشد، در نتیجه جرم شناسان معتقدند باید با وی برخورد شدیدتری به عمل آید و حتی تحت تدابیر تأمینی و تربیتی قرار گیرد. جرم شناسان با تکیه بر وضعیت روانی مجرمان عقیده دارند که مجرمان با تحمل کیفر، در برابر آن مقاومت پیدا می‌کنند در نتیجه ارتکاب جرم در مراحل بعدی برای آنان آسان‌تر می‌شود. نویسندگان حقوق جزا معتقدند تکرار جرم از یک طرف نشانه ناتوانی و قصور بزهکار جهت بازبایی اجتماعی شدن و انطباق با حیات عاری از جرم است، از دیگر سوء بیانگر کاستی و ناتوانی نهادهای مجری عدالت کیفری، جهت بازسازی و بازپروری بزهکار و همچنین پیشگیری از جرم نیز هست. بر این اساس تکرار جرم حالت مرتکبی است که پس از تحمل مجازات در ازای یک جرم تعزیری و یا بازدارنده مجدداً مرتکب جرم قابل تعزیر دیگر گردد پس در تکرار جرم مرتکب پس از یک بار محکومیت و اجرای دوباره، او هنوز متنبه نشده است و باز دست به ارتکاب جرم می‌زند. تکرار جرم، اصولاً حاکی از دوام حالت خطرناک در مرتکب جرم است و به خاطر تربیت و تنبیه مجرم از یک طرف و حفظ و حمایت از مصالح اجتماعی از طرف دیگر، باید مجازات شدیدتری داشته باشد و در تشدید مجازات تکرار جرم، اصل قانونی بودن جرایم و مجازات‌ها رعایت شود (بیگ زاده، مقداد؛ محسن بیگ زاده؛ ۱۳۹۶: ۶).

بند دوم: انفصال تعدد و تکرار جرم با عناوین مشابه

در حقوق کیفری عمومی تأسیساتی وجود دارند که با تعدد و تکرار جرم شباهت زیادی دارند و حتی گاهی مشابه آن‌قدر زیاد است که در رابطه با آن قضیه نظرات مختلف اظهار می‌شود. لذا در این گفتار به بررسی موردی آن‌ها می‌پردازیم.

الف) انفصال تکرار جرم از تعدد جرم

در حقوق کیفری ایران تکرار تا پیش از انقلاب اسلامی و صحه گذاری قانون راجع به مجازات اسلامی تحقق تکرار جرم را منوط به وجود حکم قطعی پیشین می‌دانست ولو اینکه مجازات مقرر در این حکم قطعی اجرا نشده باشد، در ماده‌ی ۲۴ ق.م.ع ۱۳۰۴ و ق.م.ع اصلاحی ۱۳۵۲ قطعیت حکم، مرز قانونی انفصال میان تعدد و تکرار قرار داده شده بود. ماده‌ی ۲۴ اصلاحیه‌ی قانون مجازات عمومی در سال ۱۳۱۰ نیز با اندک مغایرتی سخن از حکم لازم الاجراء به میان آورده بود. در حالی که با صحه گذاری قانون راجع به مجازات اسلامی در سال ۱۳۶۱ و متعاقب آن قانون مجازات اسلامی در سال ۱۳۷۰ این ملاک و معیار به اجرای مجازات تغییر یافت؛ بنابراین ملاک، جرایم تا قبل از اجرای مجازات در برگرفته شده مقررات تعدد جرم و جرایم پس از اجرای مجازات در برگرفته شده قاعده‌ی تکرار جرم گرفتند.

قانون جزای فرانسه نیز همانند قانون مجازات عموم ایران وجود یک حکم قطعی نهایی را قبل از ارتکاب مجدد جرم فارق اساسی و وجه تمایز میان دو قاعده‌ی تکرار و تعدد می‌داند (زراعت - عباس، ۱۳۸۴: ۴).

هرچند تکرار و تعدد جرم هر دو از علل عمومی تشدید مجازات به شمار می‌روند؛ اما دارای تفاوت‌هایی با یکدیگر می‌باشند: تکرار جرم زمانی مصداق می‌یابد که مرتکب، قبل از ارتکاب جرم ثانوی، یک محکومیت قطعی یافته باشد؛ در صورتی که تعدد جرم در حالتی است که جرم اول تعقیب نشده باشد و یا در صورت تعقیب قبل از ارتکاب جرم ثانوی به محکومیت قطعی منجر نشده باشد. در تکرار جرم فقط یک عمل ارتكابی است که مورد مجازات واقع می‌شود در حالی که در تعدد جرم، جرایم ارتكابی متعدد مجرم مورد مجازات قرار می‌گیرد. در تکرار جرم، مجرم قبلاً محکومیت جزایی پیدا کرده است در حالی که در تعدد جرم، ممکن است مرتکب، یک مجرم اولیه به شمار برود. اگر شخص پس از محکومیت قطعی به یک جرم، مرتکب جرایم دیگری شود، موضوع هم مشمول تعدد است و هم تکرار لذا هر دو قاعده در مورد وی اجرا می‌شود (رایجیان اصلی، ۱۳۸۲: ۹).

ب) انفصال تکرار جرم از جرم مرکب

در حقوق ایران تعریفی که از جرم مرکب به عمل می‌آید عبارت‌اند از جرمی که از افعال مادی متعدد و مختلف تشکیل می‌شود که این افعال در جهت هدف واحدی با یکدیگر همکاری و هماهنگی دارند به تعبیری دیگر هر گاه عنصر مادی

جرمی از افعال متفاوت و تنوع به قصد تحقق نتیجه‌ای واحد ترکیب یافته باشد جرم مرکب است همان‌گونه که از تعاریف ملاحظه می‌شود منظور از جرایم مرکب جرمی است که عنصر مادی آن از چند جزء تشکیل شده و به‌نوعی که ارتکاب همه آن اجزاء جهت تحقق عنصر مادی الزام دارد در غیر این صورت عنصر مادی جرم ناقص شکل می‌گیرد. در تکرار جرم وضعیت مجرمی است که سابقه محکومیت جزایی داشته و مجدداً مرتکب جرم دیگری شده است که در واقع مجرم مرتکب اعمالی شده است که هر یک به تنهایی جرم است.

تشخیص جرم مرکب از تکرار جرم به‌عنوان یکی از نتایج تقسیم بندی جرایم از لحاظ عنصر مادی، از جهات مختلف از جمله چگونگی تحقق جرم، تشخیص قانون لازم‌الاجرا، تحقق مرور زمان، تعیین مسئولیت کیفری و دادگاه صالح دارای اهمیت است. با این حال، تا کنون ماهیت این جرم در حقوق کیفری ایران به‌روشنی تبیین نشده و صرفاً به توضیحات مختصر و ذکر مصداق واحد (کلاه‌برداری) اکتفا شده است. در تفسیر ماهیت پیچیده جرم مرکب دو برداشت متفاوت وجود دارد: نخست اینکه منظور از مرکب بودن در این جرم، چند جزئی بودن عنصر مادی است. این برداشت با اشکال واضحی مواجه است؛ زیرا در این صورت باید حداقل تمام جرایم مقید را که عنصر مادی آن‌ها حداقل از رفتار و نتیجه تشکیل شده، مرکب دانست. دوم اینکه مرکب بودن این جرایم به معنای تعدد و تنوع رفتارهای مرتکب فارغ از نتیجه احتمالی است. این برداشت نیز خالی از اشکال نیست؛ زیرا در این حالت نیز باید جرم مقید کلاه‌برداری را به‌عنوان مصداق مصدق جرم مرکب، از شمول آن خارج نمود؛ زیرا رفتار ارتكابی در این جرم ممکن است صرفاً با انجام «یک» رفتار متقلبانه صورت گیرد (شمس ناتری، محمدابراهیم؛ فرشاد چنگایی و حامد رهدارپور؛ ۱۳۹۱: ۳).

ج) انفصال تکرار جرم از جرم به عادت

منظور از جرم به عادت جرایمی هستند که اگر یک مرتبه ارتکاب باید جرمی محقق نمی‌شود بلکه باید بیش از یک‌بار ارتکاب یابد تا به‌عنوان مجرمانه در آن صادق شود. مثل جرم قوادی با دخالت در قضیه پزشکی و یا ولگردی که تمامی این جرایم زمانی محقق می‌شود که لااقل دو بار توسط مرتکب انجام گیرد. جرم به عادت مفهومی است که اگرچه قانون‌گذار کیفری تعریفی از آن ارائه نکرده است لکن در موارد متعددی از این مفهوم بهره جسته است. عدم تعریف دقیق از چنین مفهومی توسط مقنن باعث شده است تا مفهوم و مقررات حاکم بر این جرایم به‌طور واضح و دقیق مشخص نباشد و میان حقوق‌دانان

نیز در این خصوص اختلاف نظر افتد. اصولاً جرم به عادت هنگامی به وجود می‌آید که یک رفتار مشابه، چند مرتبه تکرار گردد تا جایی که گفته شود شخص، عادت به انجام آن رفتار دارد (امینی مصطفی آبادی، رضا؛ پیام فروزنده؛ ۱۳۹۹: ۴).

مبحث دوم: انواع تکرار جرم و جهات تشدید

برای تحلیل تکرار جرم شایسته است که در این قسمت به تعریف تکرار جرم پردازیم. عموماً در نظام‌های حقوقی برای تعریف تکرار جرم دو مؤلفه در نظر است. اول: ارتباط و مشابهت میان جرایم پیشین و لاحق و دوم: فاصله زمانی مبرهن میان دو جرم (Hallevy Gnorembr. 3,2008).

تعیین مجازات متناسب با بزه انجام شده سبب رعایت اصول انسانی و اسلامی، مثل اصل عدالت کیفری و تناسب بین جرم و مجازات می‌شود و این امر سلامت روانی جامعه را بیشتر تأمین می‌کند. یکی از علل عام تشدید مجازات «تکرار جرم» می‌باشد که به‌نوبه خود تأثیر بسزایی در تأمین اهداف مجازات می‌گذارد و شخص بزه کار را از انجام مجدد جرم باز می‌دارد (واعظی، میرزا محمد؛ سید محمدتقی قبولی درافشان؛ ۱۳۸۹: ۱۲).

بند اول: انواع تکرار جرم

الف) تکرار جرم عام و خاص

اقسام تکرار جرم شامل تکرار خاص و تکرار عام می‌شود. تکرار خاص وقتی است که کسی مرتکب جرمی خاص شده و مجدداً آن جرم را تکرار کند و تکرار عام وقتی است که مجرم در ارتکاب جرم یا جرایم بعدی، عادت به ارتکاب جرم خاصی نداشته باشد. برای آن‌که تکرار جرم تحقق پیدا کند، شرایطی لازم است، از جمله محکومیت قطعی قبلی مجرم، اجرای کامل حکم محکومیت قبلی و ارتکاب دوباره جرم قابل تعزیر یا مجازات بازدارنده (ساکي، محمدرضا؛ ۱۳۸۷: ۳۵۳).

در این قسمت که بر اساس نوع و ماهیت جرایم ارتكابی شکل گرفته است، تکرار جرم به دو قسم عام و خاص منقسم می‌شود. تکرار جرم، زمانی عام تلقی می‌شود که شخص تکرار کننده، مرتکب هر جرم دیگری شود اعم از اینکه همان جرم پیشین را تکرار یا جرمی مشابه و همانند جرم پیشین را و یا جرمی را که ابداً مشابهتی با جرم قبلی ندارد؛ اما تکرار جرم خاص زمانی مصداق پیدا می‌کند که جرم ارتكابی اخیر عین جرم اول باشد یا لااقل بین جرم لاحق و پیشین همانندی و مشابهت وجود داشته باشد.

یکی از کیفیات عام مشدد در تمامی جرایم، عنوان تکرار جرم است. قانون‌گذار پیش از این، نه در قوانین قبل از انقلاب اسلامی و نه حتی پس از آن، نص صریحی درباره‌ی تکرار جرایم حتی بیان نکرده بود. برای نخستین بار در ماده ۱۳۶ قانون مجازات اسلامی مصوب ۰۱/۰۲/۱۳۹۲، حکم تکرار جرایم بیان شده است. در حقوق جزای عرفی، وجود برخی از ویژگی‌ها موجب تشدید مجازات می‌گردد. این ویژگی‌ها اگر در برخی از جرایم مؤثر باشند، کیفیات خاص نامیده می‌شوند که خود یا عینی و یا شخصی است. چنانچه کیفیات مذکور در تمام جرایم قابلیت جریان داشته باشد، کیفیات یا علل عام تشدید نامیده می‌شود. هر چند برخی عنوان مأمور دولت بودن را نیز از کیفیات عام مشدد دانسته‌اند. ولی غالباً دو عنوان تعدد جرم و تکرار جرم را از کیفیاتی می‌دانند که عام بوده و در تمامی جرایم تعزیری موجب افزایش مجازات می‌گردد (احمدی، لیلا؛ عبدالرضا برزگر؛ ۱۳۹۸: ۱۳).

ب) تکرار جرم موقت و دائم

با توجه به فاصله‌ی زمانی بین جرم ارتكابی اخیر و محکومین قبلی و روشی که نظام‌های قانون‌گذاری در این رابطه اتخاذ کرده‌اند، تکرار جرم به تکرار جرم موقت و تکرار جرم دائم قسمت می‌شود. در تکرار جرم دائم، برای تشدید مجازات و اعمال قاعده‌ی تکرار جرم، هیچ فاصله و شرط زمانی بین جرایم ارتكابی و محکومیت‌های متوالی منظور نمی‌کنند لکن در تکرار جرم موقت برای اعمال تشدید مجازات بین جرایم ارتكابی و محکومیت‌هایی که متهم دستخوش آنها شده فواصل مقرر را لحاظ و شرط می‌کنند.

تکرار جرم دائم برای تشدید مجازات بین جرائم ارتكابی و محکومیت‌های متوالی فاصله زمانی لحاظ نمی‌شود، برعکس در تکرار جرم موقت برای تشدید مجازات بین جرائم ارتكابی و محکومیت‌ها فاصله زمانی در نظر گرفته شده است، مثلاً مدت ۵

سال یا ۱۰ سال. در مورد تکرار جرم موقت چون مدت زمانی بین این جرائم ارتكابی فاصله وجود دارد، ارتكاب جرم توسط مجرم، حاکی از اصرار وی برای فعالیت مجرمانه سابق نیست تا مقتضی تشدید مجازات باشد و در مورد چنین فردی باید گفت چون مدتی بین جرائم ارتكابی فاصله وجود دارد، عود متهم به ارتكاب جرم دلالت نمی‌کند که در فعالیت جنایتکارانه سابق که مستلزم مجازات شدید است لجاجت ورزیده است. چنین متهمی را با یک بیمار مقایسه کرده و می‌گویند ارتكاب جرم از طرف او در حکم عود به وضع سابق نیست بلکه مانند بیماری است که ناخوشی جدید بر او عارض شده و محتاج مداوای خاص است. (پور بافرانی، حسن؛ ۱۳۸۴: ۳۶).

ج: تکرار جرم ساده و به عادت

با توجه به تعداد دفعاتی که شخص تکرار کننده‌ی جرم، مستوجب اعمال قاعده‌ی تکرار شناخته شده است و سابقه‌ی محکومیت‌های پیش او، تکرار جرم به تکرار جرم ساده و بسیط و تکرار جرم به عادت منقسم می‌گردد.

در صورتی که مجرم برای اولین بار پس از محکومیت قطعی و با اجرای مجازات - حسب قانون‌گذاری مختلف به دست به ارتكاب بزه بزند تکرار جرم او ساده خواهد بود. در حالی که اگر شخصی قبلاً مستحق اعمال قاعده‌ی تکرار جرم شناخته شده و پس از اجرای مجازات مشدد در حق او مجدداً مرتکب جرمی دیگر شود، اصطلاحاً به او مجرم به عادت می‌گویند (طالع زاری، علی؛ ۱۳۹۶: ۱۰۹).

د: تکرار جرم در جرایم عمد و غیر عمد

برخی از حقوقدانان، تکرار جرم را به تکرار در جرایم عمدی و تکرار در جرایم غیرعمدی قسمت می‌کنند. بر این اساس قاعده تکرار جرم زمانی اعمال می‌شود که دو جرم پیشین ولا حق از یک قسم باشند یعنی با هر دو عمدی باشند و با هر دو غیرعمدی. تنها در چنین حالتی است که می‌توان گفت شخص تکرار کننده اصراری بر تمایل و اراده‌ی مجرمانه و یا غفلت و بی‌احتیاطی داشته است؛ اما در صورتی که در جرم ارتكابی از یک نوع نباشند، تکرار جرم محقق نشده است؛ بنابراین فردی که سابقه‌ی محکومیت به یک جرم غیرعمدی دارد با ارتكاب یک جرم عمدی تکرار کننده‌ی جرم محسوب نمی‌شود (گودرزی، محمدرضا؛ ۱۳۹۵: ۳۲۱).

حقوق فرانسه از خانواده حقوق رومی ژرمنی است که مبدأ تغییرات فاحش قانون‌گذاری در کشورهای خاورمیانه شده است. قانون مجازات ۱۸۱۰ معروف به کد ناپلونی بعد از نزدیک دو قرن جای خود را به قانون مصوبه ژوئیه ۱۹۹۲ داده و با حفظ بعضی از مبانی تغییرات فاحشی در قانون مجازات این کشور بخصوص در بخش جزای عمومی ایجاد کرده و با الهام از دیدگاه‌های جرم‌شناسان و روان‌شناسان جنایی و کلا علمای جنایی مطالب نو و بدیعی را مطرح کرده بیش از پیش از قانون ما قبل خود که ناپلونی (قانون ۱۷۹۱) فاصله گرفته و در بسیاری زمینه‌ها دستخوش تغییرات و دگرگونی‌های عمیق شده است مواد مربوط به تکرار جرم در حقوق فرانسه به شرح ذیل می‌باشد (شکری، جهان‌شاه؛ ۱۳۹۶: ۱۴۶).

ماده ۲ - ۱۳۲: قانون جزای فرانسه: تکرار جرم زمانی وجود دارد که یک جرم به وسیله یک شخص ارتکاب یابد قبل از اینکه این شخص برای ارتکاب جرم دیگری به صورت قطعی محکوم شده باشد. ماده ۳ - ۱۳۲؛ هرگاه شخصی تحت تعقیب در یک دادرسی، برای چند جرم با شرایط تکرار جرم، مجرم شناخته شود هر یک از مجازات‌های مقرر می‌تواند مورد حکم قرار گیرد. با این حال، زمانی که چند مجازات از یک نوع قابل اعمال است حکم به فقط یک مجازات از آن نوع در حد بالاترین ملاک قانونی صادر می‌شود هر مجازاتی که مورد حکم قرار گیرد برای هم جرایم، مشترک تلقی می‌شود تا حداکثر قانون قابل اعمال بر هر یک از جرایم ارتكابی ماده ۴ - ۱۳۲: هرگاه شخص تحت تعقیب در دادرسی متعدد، برای جرایم متعدد در شرایط تکرار جرم مجرم شناخته شود، مجازات‌های مورد حکم، تا ملاک حداکثر قانونی، با هم اجرا می‌شوند. در عین حال، تداخل کلی یا جزئی مجازات‌های مشابه، می‌تواند مورد حکم قرار گیرد یا به وسیله آخرین دادسرا رسیدگی کنند یا در شرایطی که قانون آیین دادرسی پیش بینی کرده است ماده ۵ - ۱۳۲: برای اجرای مواد ۳ - ۱۲۳ و ۴ - ۱۲۳ محروم‌کننده آزادی، از نوع واحد هستند و هر مجازات سالب آزادی با مجازات حبس اید، ادغام می‌شود اگر حالت تکرار جرم وجود داشته باشد، مد نظر قرار می‌گیرد حداکثر قانونی مبلغ و مدت جزای نقدی روزانه حداکثر مجازات کار عام‌المنفعه به ترتیب در مواد ۵۱۳۱ و ۸ - ۱۳۱ تعیین شده است (مسعودی، اسداله؛ ۱۳۹۷: ۱۴۵).

بهره‌مندی از تعلیق مربوط به تمام یا بخشی از یکی از مجازات‌های مورد حکم برای جرایمی که شرایط تکرار جرم را دارد و مانع از اجرای مجازات‌های از نوع واحد که قابل تعلیق نیستند، نمی‌شود. ماده ۶ - ۱۳۲: هرگاه یک مجازات مورد عفو قرار گیرد با ساقط شود، برای اقدام به ادغام، مجازات ناشی از این اقدام یا رأی، مورد لحاظ قرار می‌گیرد عفو با سقوط مجازات

واقع می‌شود پس از ادغام، متناسب با مجازات ناشی از ادغام. مدت تقلیل مجازات، از مجازاتی کسر می‌شود که در صورت اقتضاء پس از ادغام باید تحمل شود ماده ۷ - ۱۳۲، به‌عنوان استثناء بر مقرراتی که بیان شد، مجازات‌های جزای نقدی برای خلاق‌ها جمع می‌شود با خودشان و با مجازات‌های جنایی با جنحه ای قانونی یا مورد حکم که در حالت تکرار جرم قرار دارند (سپهری، روح اله؛ ۱۳۹۵: ۲۶۵).

بند اول: شرایط تحقق تکرار جرم موافق انواع مختلف جرم

در حقوق فرانسه در مورد شخصی که پشت سر هم مرتکب چند جرم شود ممکن است موافق اینکه جرم اول، قبل از ارتکاب جرم دوم منجر به محکومیت قطعی شده یا نه سه حالت پیش بیاید: اعاده، تکرار و تکرار جرم، موقعی است که جرم دوم مدتی بعد از اینکه جرم اول منجر به صدور حکم اعاده محکومیت قطعی می‌شود واقع می‌گردد، ولی نوع جرم دوم و فاصله آن با جرم اول طوری است که تکرار محقق نمی‌شود، مثال: بعد از محکومیت در سال ۱۹۸۰ به اتهام سرقت، در سال ۱۹۸۳ مرتکب عمل منافی عفت به علت می‌شود، یا بعد از محکومیت در سال ۱۹۸۹ به اتهام خیانت در امانت در سال ۱۹۸۸ مرتکب خیانت در امانت دیگری می‌شود. موعدی است که بعد از محکومیت قطعی جزایی اول، مجرم جرم جدیدی و تکرار جرم مرتکب می‌شود که با توجه به نوع و فاصله آن با محکومیت اول، شرایط تکرار قانونی تحقق یابد؛ مانند اینکه دو سال بعد از محکومیت قطعی به اتهام خیانت در امانت، جرم خیانت در امانت دیگری مرتکب شود و با بیست سال بعد از محکومیت به ده سال حب جنایی عمومی به اتهام قتل عمدی، مرتکب حریق مشدد شود موعدی است که حین ارتکاب جرم دوم، جرم اول بالاخره تکرار واقعی هنوز به‌حکم محکومیت قطعی مخبر نشده است، مانند عصیان و اهانت به مأمور پشت سرهم از طرف سنی که پلی از مشروب فروشی خارج می‌کند، ارتکاب می‌شود، در حالت تکرار واقعی است، و نیز سرقتی که تعقیب می‌شود، یک سرقت قبلی که دو سال قبل واقع شده بود کشف می‌شود، تکرار واقعی وجود دارد. (نوروزی، پیمان؛ ۱۳۹۵: ۹۶).

این سه حالت باید به‌دقت از همدیگر تمیز داده شود. چرا که تشخیص هر یک از آنها می‌تواند در تعیین مجازات نقش اساسی و تعیین کننده داشته باشد. به‌علاوه آثار هر یک با دیگری بسیار متفاوت خواهد بود به‌عنوان مثال در فرض اعاده جرم،

مجازات معمولی جرایم متوالی تغییر نمی‌کند در فرض تکرار، مجازات‌های چرم دوم بیشتر از مجازات‌های معمولی خواهند شد. بر عکس فرض تکرار واقعی جرم موجب تقلیل مجازات می‌شود زیرا مرتکب جرایم متعدد فقط مجازات شدیدترین جرم را تحمل می‌کند و از بابت بقیه جرایم مجازات نمی‌شود. از نظر قانون، حالت اعاده در میزان مجازات جرم دوم اثری نداشته و با آن مانند جرم تنها رفتار خواهند شد. اگر چه ممکن است محکومیت قبلی، با وجود نداشتن، تأثیر در مجازات جرم دوم مانع اعطای تعلیق ساده اجرای مجازات باشد، توضیح اینکه در صوتی که متهم ظرف ۱ سال گذشته محکومیتی به حبس حنجه ای داشته باشد، قاضی نمی‌تواند اجرای حکم مجازات را تعلیق بکند. حال که پی به حالات مختلف جرایم مختلف و متعدد بردیم باید ببینیم تکرار معنوی در حقوق فرانسه شامل چه موردی است و اینکه آیا با حقوق ایران در این خصوص تفاوتی وجود دارد یا نه؟ در حقوق فرانسه تکرار معنوی چرم عبارت است از اینکه فعل واحد دارای عناوین متعدد جرم باشد مثلاً جعل یک سند می‌تواند موجب تحقق یک جعل و یک شروع کلاهبرداری شود (مواد ۴۱۱-۱ و ۳۱۳-۱ ق. م فرانسه) یک عمل منافی عفت در معبر عمومی می‌تواند موجب تحقق یک مجازات جنسی و یک تظاهر جنسی باشد (مواد ۲۷ - ۲۲۳ - ۳۲ - ۲۲۲ ق. م فرانسه) یک حادثه تله فریک می‌تواند قتل ناشی از بی احتیاطی ۶ - ۲۲۱ ق. م فرانسه با جرم ماده ۱۹ قانون ۱۵ ژوئیه ۱۸۴۵ باشد. در واقع در این فرض تکرار چرم وجود ندارد. بلکه یک جرم واحد است که باید وصف صحیح آن پیدا شود. پس یک اختلاف وصف جرم است که بررسی آن بیشتر در حقوق جزای اختصاصی است؛ این اختلاف اصولاً با مرجع دانستن وصف شدیدتر حل می‌شود و فقط یک محکومیت باید صادر شود. ملاحظه می‌شود که تعریف تکرار معنوی جرم در حقوق فرانسه همان تعریف تکرار معنوی جرم در حقوق ایران است چرا که در هر دو تکرار فعل واحد دارای عناوین متعدد جرم بود و مجازات چرمی داده می‌شد که مجازات آن اشد تنها فرقی که در این خصوص به چشم می‌خورد این است که تکرار معنوی چرم در حقوق ایران مختص تعزیرات و مجازات‌های باز دارنده است در حالی که تکرار معنوی جرم و اصولاً به‌طور کلی تکرار جرم در حقوق فرانسه در کلیه جرایم قابل اعمال است. با توجه به آنچه که بیان گردید می‌توان دریافت که قانون جزای فرانسه مصوب ۱۸۱۰ و قانون جدید، حالت تکرار معنوی جرم را پیش بینی نکرده اما رویه قضایی، این صورت را به‌عنوان «فعل واحد که از چند جرم تشکیل می‌شود، به رسمیت شناخته است (میرمحمدی، سیدسعید؛ ۱۳۹۷: ۱۵۸).

بند دوم: مجازات تکرار جرم در حقوق فرانسه

در حقوق فرانسه به مانند حقوق ایران در صورتی که فرد مجرم شناخته شود به خاطر چند جرم، مرتکب از مجازات‌های مقرر می‌تواند مورد حکم قرار گیرد. با این حال زمانی که چند مجازات از یک نوع قابل اعمال است، حکم به فقط یک مجازات از آن نوع در حد بالاترین میزان قانونی صادر می‌شود. در حقوق ایران اگر شخصی مرتکب چند جرم مختلف شود همان گونه که توضیح داده شد حکم به هر یک از مجازات‌های داده شده و تمام مجازات‌ها در مورد وی اعمال می‌شود در حقوق فرانسه علاوه بر مجموع مجازات‌ها حکم به حداکثر هر یک از مجازات‌ها داده خواهد شد به طوری که ماده ۴-۱۳۲ ق. ج. فی مقرر می‌دارد و هر گاه شخص تحت تعقیب، در دادرسی‌های متعددی برای جرایم متعدد در شرایط تکرار جرم، مجرم شناخته شود، مجازات‌های مورد حکم، تا میزان حداکثر قانونی، باهم اجرا می‌شوند (رضوی فرد، بهزاد؛ ۱۳۹۶: ۱۴۳).

بند سوم: نحوه رسیدگی به جرایم تکرار شده

صلاحیت دادگاه‌های کیفری فرانسه را می‌توان به دو دسته تقسیم بندی نمود ۱- صلاحیت بین‌المللی دادگاه‌های جزایی فرانسه و ۲- صلاحیت داخلی دادگاه‌های کیفری فرانسه مورد اول از شمول بحث ما خارج است با ما صلاحیت داخلی دادگاه‌های کیفری فرانسه را می‌توان به سه دسته تقسیم نمود، صلاحیت داخلی در حقوق فرانسه به صلاحیت شخصی، مادی و محلی تقسیم بندی می‌شود برای تقسیم دعاوی میان دادگاه‌های کیفری مختلف فرانسه، قانون، موقعیت شخصی مجرم، طبیعت و شدت عمل مجرمانه و بالاخره محل فعالیت بزهکاران را در نظر می‌گیرد (محلی که جرم ارتکاب یافته است یا محلی که مرتکب جرم آنجاست) (مهاجری، علی؛ ۱۳۹۳: ۲۸۶).

سه نوع صلاحیت از اینجا ناشی می‌شود اما صلاحیت شخصی که بر حسب صفت شخصی مجرم، که در امور مدنی معادل ندارد، و در این امور چیزی که تحت عنوان صلاحیت شخصی نامیده می‌شود به صفت شخصی خوانده مربوط نبوده بلکه به مسکن، اقامتگاه، با موقعیت مال مورد اختلاف و یا محل انعقاد قرارداد مربوط می‌شود و بیشتر یک صلاحیت محلی است ۲- صلاحیت مادی: که عده‌ای بعضی اوقات صلاحیت اختیارات با حتی صلاحیت مطلق می‌نامند. اصطلاحی که فقط با امور مدنی سازگاری داشته و در این امور صلاحیت مادی یا اختیارات مطلق را در مقابل صلاحیت محلی با نسب قرار می‌دهند در

امور مدنی ضمانت اجرایی صلاحیت محلی از غیر صلاحیت اختیارات است، در امور کیفری، صلاحیت مادی بر مبنای طبیعت جرم و وصف قانون آن تعیین می‌شود و ضمانت اجرایی آن از صلاحیت محلی قوی‌تر نیست.

۳- صلاحیت محلی که در واقع بر مبنای ملاحظات محلی تعیین می‌شود محل وقوع جرم، محل اقامتگاه یا بازداشت مجرم (با این وجود، نظیر صلابت مادی مربوط به نظم عمومی (آمره)) است. تکرار جرم و صلاحیت دادگاه‌ها در حقوق فرانسه تحت عنوان صلاحیت اضافی مورد بحث قرار گرفته است صلاحیت اضافی (توسعه صلاحیت) با به‌واسطه ارتکاب جرایم مرتبط با به‌واسطه ارتکاب جرایم غیرقابل انفکاک به وجود می‌آید بر طبق ماده ۲۰۳ فنی، آ. د. م فرانسه، جرایم با به خاطر وحدت زمان و مکان و با اتخاذ چند نفر برای ارتکاب یک جرم مثل بزه غارت دسته جمعی در زمان عصبان و نزاع دسته جمعی و یا زمانی که چند نفر با سابق تصمیم و هماهنگی کامل مرتکب جرایم مختلف در مکان‌های متفاوت می‌شوند، جرایم مرتبط هستند. صلاحیت اضافی چنانچه ملاحظه شد از نظر جرایم مرتبط امری قانونی است ولی ایجاد صلاحیت اضافی به خاطر جرایم غیرقابل انفکاک ساخته و پرداخته عقاید و رویه قضایی است (Alonso José M., Rhys Andrews, Vanesa Jorda;2019: 120).

نتیجه گیری

قانون گذاران و مصلحین اجتماعی و رهبران دینی در گستره تاریخ با اعتقاد به اینکه جزای هر بدی، بدی است به‌قاعده جمع مجازات‌ها در صورت تکرار جرم توجه داشته‌اند حقوق فعلی فرانسه از نظر تکرار مادی جرم، به‌استثنای جرائم خلافی و برخی جرایم دیگر، به‌قاعده تعیین مجازات اشد برای مرتکبین بزه گرایش دارد، در حقوق ایران قبل از انقلاب تحت تأثیر حقوق فرانسه به سیستم تعیین مجازات اشد در قانون ۱۳۰۴ و سیستم تلفیقی مجازات اشد و جمع قضایی مجازات‌ها در قانون سال ۱۳۵۲ توجه شده است و در حقوق ایران بعد از انقلاب تحت تأثیر حقوق جزای اسلامی از قاعده تعیین مجازات اشد عدول و در جرایم از انواع مختلف قانون‌گذار به‌قاعده جمع ساده مجازات‌ها روی آورده و در مورد تکرار جرایم غیر مختلف تعیین یک مجازات و اختیار دادگاه در تعیین مجازات شدیدتر از حداکثر مورد نظر قرار گرفته است از نظر تکرار معنوی جرم هر چند قانون‌گذار در حدود قصاص و دیات صریح نامی از آن به میان نیاورده، با مراجعه به متون اسلامی و مواد قانونی

مربوط مشخص گردید توجه به تعیین یک مجازات بوده است و در تعزیرات با وضع ماده ۴ قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۰، در واقع ماده ۳۱ قانون مجازات عمومی سال ۱۳۵۲ را بازنویسی کرده و تعیین مجازات اشد در مورد فعل واحد دارای عناوین متعدده را قبول نموده و از این نظر رویه‌ای مشابه رویه قضائی و دکترین در حقوق فرانسه را پذیرفته است لیکن از نظر اجرا تفاوت‌هایی آشکار گردیده است از آن جمله قول ضرر و زیان، زبان دیدگان جرم در تکرار معنوی است از نظر صلاحیت، قانون‌گذار جمهوری اسلامی ایران با تغییر نگرش خود و عدول از قاعده تعیین مجازات اشد و قبول قاعده جمع مجازات‌ها، در امر صلاحیت اضافی تأثیر گذارده چنانچه طبق ماده ۵۴ ق. آد م صلاحیت اضافی دادگاه رسیدگی کننده به مهم‌ترین جرم را پذیرفت ولی عملاً اعمال این قاعده در مورد صلاحیت اضافی در تعارض بین دادگاه‌های عمومی اختصاصی با رعایت صلاحیت آنی در ماده ۵۵ ق. آد م به نوعی تخصص خورده است. در حقوق ایران تکرار جرم از موجبات تشدید مجازات است که البته حدود تشدید در قانون مشخص نشده در اختیار قاضی است که با توجه به رأی وحدت رویه نمی‌تواند از حداکثر مجازات فراتر رود در حالی که در حقوق فرانسه تکرار جرم موجب تشدید مجازات بوده و ضابطه‌ای مشخص وجود ندارد، چرا که در بعضی موارد کیفیات مشدده فقط موجب افزایش مدت مجازات می‌شود و گاهی نتیجه آن این است که مجازات جنائی را یک درجه بالا می‌برد و بالاخره بعضی وقت‌ها مجازات جنحه را تبدیل به جنایت می‌کند. در حقوق ایران هر چند تکرار جرم از موجبات تشدید مجازات است ولی با توجه به صراحت تبصره ماده ۲۲ ق. م. ا می‌توان آن را در مورد تکرار جرم اعمال نمود و از این نظر تخفیف مجازات در تکرار جرم اعمال می‌شود در حقوق فرانسه اعمال کیفیات مخففه ممکن است به تمام جرایم تعلق گیرد؛ اما در حقوق انگلیس موضوع تکرار جرم به صورتی که در دیگر سیستم‌ها وجود دارد ملاحظه نمی‌شود و صرفاً بعضی از مقرراتی که صریحاً به صورت ضمنی تکرار جرم را مد نظر قرار می‌دهند، و بیشتر با توجه به رأی سایر دادگاه‌های پیشین با این پدیده برخورد نمایند.

منابع

۱. امینی مصطفی آبادی، رضا و فروزنده، پیام، ۱۳۹۹، واکاوی مفهوم جرم به عادت، دومین کنفرانس بین‌المللی حقوق و

علوم قضایی، تهران.

۲. احمدی، لیلا و برزگر، عبدالرضا، ۱۳۹۸، تعدد و تکرار جرم با تأکید بر ماده ۱۳۶ قانون مجازات اسلامی، پنجمین همایش ملی حقوق (تحولات مسئولیت‌های مدنی در نظام حقوقی ایران)، یزد.
۳. بیگ زاده، مقداد و بیگ زاده، محسن، ۱۳۹۶، تحولات و نوآوری تکرار جرم در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲، همایش بین‌المللی حقوق و فقه اسلامی، تهران.
۴. پور بافرانی، حسن، تعدد و تکرار جرم در حقوق کیفری ایران، ویژه نامه حقوق، نشریه علوم انسانی، شماره ۴۱، بهار ۱۳۸۴.
۵. رضاپورنیری، رامین و سلیمانی، ایران و مرادی پسند، گلناز، ۱۳۹۸، تکرار جرم در حقوق ایران، فرانسه و انگلیس، دومین کنفرانس ملی و اولین کنفرانس بین‌المللی حقوق و علوم سیاسی، اردبیل.
۶. رضوی فرد، بهزاد. (۱۳۹۶). جلوه‌هایی از حقوق جزایی فرانسه: مجموعه مقالات و سخنرانی‌های میشل مسه و برنات اویر، تهران، ناشر: دانشگاه علامه طباطبایی.
۷. پور بافرانی، ح. (۱۳۸۴). تعدد و تکرار جرم در حقوق کیفری ایران. مدرس علوم انسانی، ۹ (پیاپی ۴۱) ویژه نامه حقوق، ۲۵-۴۶.
۸. جعفری لنگرودی، محمدجعفر، مبسوط در ترمینولوژی حقوق (۵ جلدی)، انتشارات گنج دانش، ۱۳۹۹.
۹. رایجیان اصلی، مهرداد، تحلیلی بر مقررات تعدد جرم و دشواری‌های آن، فصلنامه دیدگاه‌های حقوقی، تابستان و پاییز ۱۳۸۲، شماره ۲۸ و ۲۹.
۱۰. قیائوند، سعید و ایمانی، فاطمه و مریدی، سمانه و سعیدی، رضوان و روزبهنی، مریم، ۱۳۹۹، شرایط قانونی تکرار جرم در قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۹۲ و تاثیر آن بر میزان مجازات، نخستین کنفرانس ملی حقوق، فقه و فرهنگ، شیراز.
۱۱. قدرتی، فاطمه و حبیبی منش، محسن، ۱۳۹۵، بازشناسی مفهوم «تعدد جرم» از «جرم متعدد» با نظر به قانون جدید مجازات اسلامی (مصوب ۱۳۹۲)، نخستین همایش ملی واژه پژوهی در علوم اسلامی، یاسوج.

۱۲. مسعودی، اسد اله. (۱۳۹۷). قرارهای نظارت قضایی در قانون آیین دادرسی جزایی ایران و فرانسه، ناشر: خرسندی.

۱۳. مهاجری، علی. (۱۳۹۳). دعای مالی و غیرمالی در حقوق ایران و فرانسه، ناشر: فکر سازان.

۱۴. میرمحمدی، سیدسعید. (۱۳۹۷). حقوق تطبیقی: (مطالعه تطبیقی حقوقی ایران، فرانسه و آمریکا)، ناشر: کتاب آوا.

۱۵. گاستون استفانی، ژرژلوا سور، برنار بولوک، حقوق جزای عمومی، ترجمه حسن دادبان، جلد دوم، چاپ دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳۸۳.

۱۶. طالع زاری، علی. (۱۳۹۶). پرونده شخصیت در حقوق جزایی ایران، فرانسه و انگلستان، ناشر: کتاب آوا.

۱۷. گودرزی، محمدرضا. (۱۳۹۵). درآمدی بر قانون مجازات فرانسه، ناشر: خرسندی.

۱۸. واعظی، میرزا محمد و قبولی درافشان، سید محمدتقی، ۱۳۸۹، تأملی در تکرار جرم در فقه امامیه و حقوق ایران.

۱۹. ساکی، محمدرضا؛ حقوق جزای عمومی، تهران، انتشارات جنگل، ۱۳۸۷، چاپ اول.

۲۰. سپهری، روح اله. (۱۳۹۵). آیین دادرسی جزایی (مطالعه تطبیقی استثنائات در حقوق ایران و فرانسه)، ناشر: دادگستر.

۲۱. شمس ناتری، محمدابراهیم و چنگایی، فرشاد و رهدارپور، حامد، ۱۳۹۱، باز پژوهی جرم مرکب در حقوق کیفری ایران.

۲۲. شکری، جهانشاه. (۱۳۹۶). حقوق جزای فرانسه، ناشر: جنگل، جاودانه.

۲۳. ناظمی اصل، سیده اسرا. (۱۳۹۷). تکرار جرم از منظر حقوقی جرم شناسی (با تأکید بر قانون مجازات اسلامی مصوب در ۱/۲/۱۳۹۲)، ناشر: مینو فر.

۲۴. نوروزی، پیمان. (۱۳۹۵). پرداخت دیه: در صورت عدم مشخص مرتکب در فقه و حقوق ایران (با نگاهی اجمالی به حقوق فرانسه)، ناشر: جنگل، جاودانه.

۲۵. یاور پور، مهسا. (۱۳۹۶). مطالعه فقهی حقوقی تکرار جرم حدی و تعزیری با تأکید بر نوآوری‌های قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شمال، دانشکده علوم آدمی و اجتماعی.

۲۶. **Alonso José M., Rhys Andrews, Vanesa Jorda. (۲۰۱۹). Do neighbourhood renewal programs reduce crime rates? Evidence from England, Journal of Urban Economics, Volume ۱۱۰, March ۲۰۱۹.**
۲۷. **Halley Gnorembr. ۳,۲۰۰۸) the recidivist want's to bepunished-punishment asanincentive.**